

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Károly Róbert Campus
Kertészettudományi Intézet

**A kisüzemek a hazai gyógynövényágazatban
A zsálya (*Salvia officinalis* L.) termesztési technológiai a kisméretű
gazdaságokban**

ZÁRÓDOLGOZAT

Készítette:

Porkoláb Péter
AQ8Q1N

Gyógy- és fűszernövények felsőoktatási szakképzési szak

Konzulens:

Dr. Tury Rita
egyetemi adjunktus

Gyöngyös
2023

ÖSSZEGZÉS

Témaválasztásomnál meghatározóak voltak a gyakorlati helyszínek, mivel elsősorban az keltette fel a szakmai érdeklődésemet, hogy az adott gazdasági formákon belül hogyan működik a gyógynövényágazat.

Gyakorlati helyszíneim AVENA 2000 Bt. Tornaszentjakab, ahol vadon termő gyógynövényeket gyűjtenek megrendelésre, például bodzavirágot szörp készítésére nagy mennyiségben, valamint fenntartanak bemutató jelleggel egy gyógynövénykertet, ami a bt. keretein belül működő falusi, vidéki vendéglátást kiegészítendő céllal lett létrehozva alapvetően, de az ott termelt gyógy-és fűszernövényeket fel is használják, valamint gyógynövénykertek kialakításával is foglalkoznak. Ez a komplex működés keltette fel az érdeklődésemet, leginkább a bemutató jelleggel létre hozott fűszer-és gyógynövény kert, valamint a gyógynövények és a gyógynövényes kert beolvasztása a vidéki turizmus ágazatba. Szerves részévé vált így a gyógynövényágazat a turizmusnak az adott vállalkozáson belül. Ennek az ötvözésnek a módszere tett kíváncsivá, hogy ezt hogyan lehet a valóságban működtetni, miként keveredik egyik a másikba és alkot egy kerek egészet.

Másik gyakorlati helyszínem Nagy Mónika gyógy- és fűszernövény-termesztő, őstermelő, kistermelő, aki Visontán végzi termelői, gazdasági tevékenységét. Az ő gazdaságában az ragadta meg a figyelmet, hogy a legkisebb vállalkozási formában, egy alapvetően egyszemélyes gazdaságban, hogyan valósul meg a teljes gazdasági élet menete, a termeléstől az értékesítésig.

Ez a gazdaság mivel teljeskörűen felöleli a gyógynövényágazatot, termesztéstől és vadon termő növényi anyag begyűjtésétől a kész termék értékesítéséig, ezért fontosnak tartottam látni és megtapasztalni egy ilyet az ágazaton belül, a teljes vertikumot átölelő gazdaság működését és működtetését.

Az AVENA 2000 Bt.-nél egy szerteágazó tevékenységű vállalkozás részeként jelenik meg a gyógynövényágazat, kiegészítve más ágazatot úgy, hogy e gazdasági tevékenység szelete pontosan illik a teljes egészbe, míg a Nagy Mónika által működtetett kistermelői vállalkozás csak az adott tevékenységgel foglalkozik, mármint a gyógy- és fűszernövény-termesztéssel, gyűjtéssel, értékesítéssel, és ebből kifolyólag nem csak részeivel foglalkozik az ágazatnak, hanem tevékenysége teljesen átöleli és összefogja a gyógynövényekkel való foglalkozást, mint azt már fentebb említettem.

E két gazdasági forma összehasonlítása is része a munkámnak, mert feltétlenül fontosnak tartom azt, hogy minél mélyebben és részletesebben beleláthassunk a gyógynövényágazatban szervesen részt vevő vállalkozások működési mechanizmusába.

Mindkét gyakorlati helyszínen a zsályafajokkal foglalkozom, ezeken belül konkrétan az orvosi zsályával (*Salvia officinalis*). Ezt a gyógynövényt már régóta használja az emberiség, de nem csak gyógyításra, hanem fűszerként, illatanyagként, mely növény szerteágazó felhasználhatóságának köszönhetően ma is meghatározó növényi alapanyaga a különböző használatos gyógynövénytermékeknek.

Gyakorlati helyeimen megismerhettem a zsálya különböző termesztési technológiáit, és egyben láthattam a kisüzemi módszerek gyakorlati megvalósítását a gyógynövényágazat keretein belül. Mindkét gyakorlati helyszínnel kapcsolatosan elsődlegesen megfogalmazódott bennem az, hogy gyakorlati vezetőim kiváló szakmai hozzáértésükkel és csodálatos emberi hozzáállásukkal fogadtak mint gyakornokot gazdaságukban. Amire alapvetően kíváncsi voltam, hogy e két vállalkozás hogyan birkózik meg a gyógynövényágazat nehézségeivel, és hogyan alkalmazza azt, formálja azt saját vállalkozásának arculatának megvalósítása szerint. Arra törekedtem, hogy mindkét hely fő ágazaton belüli profilját megismerjem, átlássam, magam és mások számára értékelhetővé tegyem. Mindezekben – mint ahogy már említettem – gyakorlati vezetőim maximális odaadással, maximális segítséggel partnerként működtek együtt velem és a gyakorlati helyen résztvevő más gyakornoki társaimmal is. Az AVENA 2000 Bt-nél sikerült belelátnom a falusi vendéglátás és a gyógynövénytermesztés, illetve gyógynövénygyűjtés és -feldolgozás vendég-, illetve turistacsalogató lehetőségeibe, valamint láthattam a növénytermesztés, azon belül a zsálya termesztésének bizonyos fázisait (tavaszi visszavágás, tőosztásos szaporítás), így a választott témámmal kapcsolatosan is sikerült személyesen részt venni az aktuális munkálatokban.

Második gyakorlati helyemen – Nagy Mónikánál – szintén sikerült megismernem azt, amire kíváncsi voltam, az egyszemélyes vállalkozás (őstermelő-kistermelő) nehézségeit, előnyeit és munkamenetét az ágazat tükrében. Ezen a gyakorlati helyemen a zsálya szaporításának teljes vertikumát sikerült látnom, végezni úgy, hogy ezen keresztül beleláthattam egyéb növényekkel végzett munkákon keresztül is a tavaszi növénysszaporítás menetébe, széleskörűen. Itt a dugványozás, a tőosztás és a vetés-ültetés, valamint a tűzdelés munkálataival egyaránt megismerkedhettem.

A két gyakorlati hellyel kapcsolatosan a következő gondolatok fogalmazódtak meg bennem.

- Az AVENA 2000 Bt-nél a gyógynövényágazat kiegészítő mivoltából fakadóan nem kap minden esetben megfelelő és maximális hangsúlyt, csak annyira, amennyire a vendéglátásnak

szüksége van rá, vagy adott időszakokban, de ott csak a kertépítés és a gyűjtött növényi részek betakarítása, gyűjtése a meghatározó, mely tevékenységeknek a gazdaságon belül továbbélése nincs, ezért folyamataikat nem lehet teljeskörűen leírni az adott gazdaságon belül.

- Meghatározó tehát a vendéglátásban betöltött szerepe a gyógynövényeknek, mert ebben az esetben a megtermeléstől, a begyűjtéstől a végső felhasználásig tudjuk a folyamatot követni.

- Véleményem szerint ha nagyobb hangsúlyt fordítanak a gyógynövények elsődleges, másodlagos feldolgozására, az így keletkezett termékekkel egy újabb piaci lehetőségük nyílna. Ezzel szemben Nagy Mónikánál a gyógynövénytermesztés, -gyűjtés, elsődleges és másodlagos feldolgozás, valamint az értékesítés folyamatát végigkövethetjük, így egy teljes üzleti keresztmetszetet jobban értékelhetünk, mert nem kiegészítő tevékenységként, hanem fő tevékenységként határozza meg a gyógynövényágazat a vállalkozás működését.

- Nagy Mónikánál sokkal magasabb a kertészeti tevékenységek aránya, és meghatározó az elsődleges és a másodlagos feldolgozás, valamint a késztermékként való értékesítés.

- Mónikánál alapvető problémának tartom azt, hogy túl sok feladat hárul az egyszemélyes vállalkozásban rá, és így szükség lenne állandó külső munkaerőre, de ennek megoldása jelentős nehézségekbe ütközik, mivel ezt az állandó munkaerőt nem lenne képes folyamatos munkával ellátni, és így a napszámos tűnhet a legjobb megoldásnak, de ma Magyarországon az egyik legnehezebb kérdés jó, megbízható napszámost találni a mezőgazdasági munkára.

Mindeneket összevetve mindkét vállalkozási formánál meghatározó volt az, hogy a terméküket szinte alig reklámozták, hanem a már velük kapcsolatba kerültek adták tovább jó hírüket, és így keresték fel őket az újabb vevők, illetve kuncsaftok. Jó bornak nem kell cégér – mondás látszik megvalósultnak mindkét helyen. Mégis méretükből fakadóan és profiljuk alapján is látható az, hogy míg az AVENA 2000 Bt ezzel az ágazattal csak kiegészít, úgymond vendéget csalogat, és ezzel szemben Nagy Mónikának ez a fő tevékenységi köre – mármint a gyógynövény termesztés, -gyűjtés és az ebből keletkezett termékek értékesítése – az AVENA 2000-nél magát ezt a tevékenységet használják fel reklámozásra, vendégcsalogatóként.

Nagy Mónikának a termékei eladásához nagyobb szüksége lenne reklámozásra, marketingfogásokra, mert maga a tevékenység csak önmagát képes bemutatni, ismertetni, szemben az előző hellyel, ahol egyik tevékenység a másikat képes kimozdítani, kedvezőbb színben mutatni, és így több csatornán kapcsolatot találni az érdeklődő vásárlóközönséggel.

Számomra mindkét gyakorlati hely kimagaslóan jó tapasztalatokat nyújtott, véleményem szerint a két gazdasági forma egy különleges ötvözeete lehetne érdekes, ahol erőteljesebb a termesztés és a gyűjtés, és ezt egy vendéglátás mellett, azzal párhuzamosan lehet végezni úgy,

hogy akár a vendégeket komolyabban bevonva az egyes tevékenységekbe vagy kombinálva ezeket az ágazatokat, például a „Szedd magad!” akcióprogram bevonásával.

Mindezekén túl ezeket a helyeket – mármint gyógynövénykerttel rendelkező vagy gyógynövénygyűjtéssel foglalkozó vállalkozásokat – érdemes lenne minél többet, úgymond, a köztudás tárgyává tenni, ismertségüket fokozni, mert rajtuk keresztül mindenki könnyebben hozzájuthatna azokhoz az információkhoz és ahhoz a tudásanyaghoz, ami ebben az ágazatban rejlik.

Minél több ember számára el kellene juttatni ezt a tudást, a közoktatásban résztvevők, a gyerekek intézményi kereteken belül látogathatnák ezeket a kerteket, ismerhetnék meg ezeket a növényeket, és ismerhetnék meg felhasználási formáikat, a felnőtt társadalom részére pedig különböző bemutató alkalmakon keresztül, akár workshopokon is lehetőségeket lehetne biztosítani ezeknek a növényeknek és alkalmazásuknak megismerésére.

A gyógynövények akár egy életforma részévé is válhatnának, mert nemcsak a konkrét egészségmegőrzést lehet bennük megtalálni, hanem egy teljes életprofilt lehet rájuk kialakítani; érdemes megismerni őket, hogy láthassuk és ismerhessük, hogy környezetünk milyen kincseket tartogat számunkra, melyekért tényleg csak le kell hajolnunk, és biztos ismeretet szerezni róluk, ami nemcsak testnek jelenthet felüdülést, hanem az ember lelkét is boldogíthatja.